

Metodika ke skupinové práci žáků 7.—8. tříd ZŠ

NÁRODNÍ
MUZEUM

CESTA 1620.
NA HORU
1620. ROAD TO THE MOUNTAIN

Vážená paní učitelko,
vážený pane učiteli,

tato metodika vás seznámí s doprovodným materiálem pro žáky 7.–8. tříd základních škol, který můžete využít při neelektorované prohlídce výstavy. Během skupinové práce budou žáci sledovat osudy vybraných osobností po bitvě na Bílé hoře a plnit úkoly vztahující se k vystaveným předmětům.

Připraveny jsou čtyři varianty pracovních listů věnované osobnostem různého náboženského vyznání, politického směřování nebo životní situace, které nabízí možnost srovnání a jsou odrazovým můstkem k seznámení se s pobělohorskými fenomény staroměstské exekuce, rekatolizace a exilu.

Pro lepší orientaci při práci s tímto doprovodným materiálem přikládáme plán výstavy. Upozorňujeme v něm také na zajímavé exponáty.

Časová náročnost:

60 min

=

20 min úvod

↓

20 min skupinová práce

↓

20 min vyhodnocení

Typ práce:

skupinová (ideálně ve dvojicích či trojicích), badatelsky orientovaná

Pomůcky:

4 varianty pracovních listů:

- 1) Jan Amos Komenský
- 2) Albrecht z Valdštejna
- 3) Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic
- 4) Anna Salomena Harantová z Hořovic

(v rámci skupiny, která řeší jednu z variant, by měl mít každý svůj pracovní list); psací potřeby; desky (k zapůjčení v šatně)

1) Úvod

(20 min)

Skupinové práci předchází prohlídka úvodních částí výstavy (Trychtýř doby, Bitva), zaměřených na události směřující k bitvě na Bílé hoře (viz plánec). Žáci by zde měli získat základní přehled o náboženské situaci v zemích Koruny české v předbělohorském období a o povstání českých stavů, konfliktu, který bitvou na Bílé hoře vrcholil.

2) Skupinová práce

(20 min)

V části Bitva rozdělte žáky do dvojic či trojic a rozdejte jim skupinovout práci, která je navázána především na zbývající místnosti prvního sálu výstavy: Kobka před popravou, Exekuce a Exil (viz plánec). Žáci zde budou odhalovat, jak se zlomové události, jakými byla bitva na Bílé hoře nebo vydání Obnoveného zřízení zemského, promítly do životů vybraných osobností. Není potřeba, aby s nimi byli dopředu seznámeni. O jejich působení před bitvou na Bílé hoře se mohou dočíst v úvodu pracovního listu (bublina). Bude třeba jim pouze vysvětlit, kde hledat odpovědi na otázky.

Kde hledat odpovědi na otázky?

Úkol č. 1 – životní cesty osobností

- V pracovních listech se u obrázků osobností nachází lupy s indiciemi, které žákynasměřují k získání potřebných informací. Jednotlivé indicie představují především údaje z časové osy (konkrétní data nebo časové úseky) a názvy témat. Chronologická časová osa probíhá plynule místnostmi výstavy a je zobrazena na panelech. Na panelech ve výstavě jsou k nalezení i názvy témat z indicií. Úkolem žáků bude nejprve tato témata a údaje z časové osy ve výstavě najít a poté u nich hledat odpovědi. Pracovat přitom budou s texty, zobrazeními a předměty v příslušných částech výstavy.

- Za lupou mohou být dále použity dvě indicie, které nepředstavují údaje z časové osy ani názvy témat na panelech. První z nich je Kobka. Ta doporučuje navštívit rekonstrukci místnosti, kde odsouzení povstalci čekali na popravu. Jsou zde vyvolávána jména některých z nich, například Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, který zajímá skupinu 3.

- Druhou takovou indicií jsou tzv. knihy osobností určené návštěvníkům k prolistování. Celkem tři tyto knihy jsou umístěny v těchto částech výstavy: Trychtýř doby, Exekuce a Druhý život Bílé hory. Žáci musí najít tu správnou z nich, v níž jsou stručně popsány životní příběhy sledovaných osobností. Posloužit mohou k doplnění základních informací.

Kde hledat odpovědi na otázky?

Úkol č. 2 – tweety

K vypracování tohoto úkolu by měli mít žáci vyřešený předchozí úkol. Zkoumané téma se pokusí komentovat z pohledu sledované osobnosti.

Úkol č. 3 – práce s předměty

Jde o průběžný úkol. Žáci mohou vybírat exponáty z celé výstavy (i z úvodních částí či druhého sálu), a to buď za celou skupinu, nebo každý dle své vlastní volby.

Tipy:

- Při sestavování obrazu o vybraných osobnostech se žákům může hodit prostor pro poznámky, který naleznou z druhé strany pracovního listu.

- Pokud budou některé skupiny s prací dříve hotové, mohou si mezitím přečíst alternativní dějiny v Sále 1 nebo prohlédnout Sál 2 (také zde mohou hledat předměty, zmínky či zobrazení vztahující se ke zkoumaným osobnostem).

3) Vyhodnocení

(20 min)

Doporučujeme projít si společně ty části výstavy, k nimž se vztahovala skupinová práce, a pro zpestření části věnované alternativním dějinám a druhý sál výstavy zaměřený na druhý život Bílé hory v dějinách a v umění.

Nevadí, pokud se žákům nepodařilo vše dohledat, stejné skupiny se mohou navzájem doplňovat. Během vyhodnocování lze porovnávat jednotlivé lidské příběhy na pozadí historických událostí a shrnout si témata staroměstské exekuce, rekatolizace a exilu.

V části **Exekuce** mohou s výsledky své práce seznámit skupiny **3** (Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic) a **4** (Anna Salomena Harantová z Hořovic).

V části **Exil** prezentují své výsledky skupiny **1** (Jan Amos Komenský) a **2** (Albrecht z Valdštejna).

Žáci průběžně představují předměty, které si vybrali v úkolu č. 3.

Kobka před popravou

Bitva

- Dobové přilby a zbraně

Exekuce

- Pánský oblek ze zeleného brokátu, 30. léta 17. století
- Rekonstrukce popravčích nástrojů

Exil

- Památník Kryštofa Viléma Haranta z Polžic a Bezdužic, synovce popraveného Kryštofa Haranta, 1648
- Raně barokní socha jezuitského světce, 1645
- Jan Amos Komenský, Labyrint světa a Lusthaus srdce, 1631

SÁL 2

- K tomuto se vztahuje skupinová práce
- K tomuto se nevztahuje skupinová práce

Alternativní dějiny 1

SÁL 1

Trychtýř doby

- Ozdobný pohár ve tvaru koroptve, kolem 1600
- Rudolfův majestát, 1609, faksimile
- Kazule – liturgický oděv s hedvábnou výšivkou, 17. století
- Kancionál Betlémské kaple, 2. polovina 16. století
- Votivní obraz Viléma Slavaty, kolem 1630

Alternativní dějiny 2

Druhý život BH

- Hlava Panny Marie Immaculaty ze sochy mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, Jan Jiří Bendl, 1650
- Falzum meče kata Mydláře s vyrytými jmény popravených, 19. století
- Alegorie Bílé hory, modelletto, Stanislav Sucharda, kolem 1907
- Publikace „Opráskí sčeskí historje“, 2014

Řešení úkolů:

1) Jan Amos Komenský

Úkol č. 1

Pozn. U úkolů č. 2 a 3 záleží na interpretaci každé skupiny nebo jednotlivce, neexistuje zde „správné“ řešení.

V úkolu č. 3, kde mají žáci mimo jiné hledat předměty související s náboženstvím*, bude však potřeba zpětná vazba – zda se žákům takové předměty podařilo najít, jak s náboženstvím souvisí a co představují.

*První sál: Například Raně barokní socha jezuitského světce, 1645; Kazule – liturgický oděv s hedvábnou výšivkou, 17. století; Klekátko, 17. století; Rudolfův majestát, 1609, faksimile; Česká konfese, 1609; Zlatý křížek, 1. pol. 17. století; Kachel s výjevem Vjezd do Jeruzaléma, 1642; Relikviářová busta, 1. pol. 17. století; Votivní obraz Viléma Slavaty z Telče, který znázorňuje záchranu defenestrovaných Pannou Marií, ca 1630; Jan Amos Komenský, Labyrint světa a Lusthaus srdce, 1631; Kancionál Betlémské kaple, 2. polovina 16. století; Holba s vikem s postavami 12 apoštolů, 1630.

Druhý sál: Hlava Panny Marie Immaculaty z mariánského sloupu ze Staroměstského náměstí v Praze, Jan Jiří Bendl 1650

A) V roce 1628 opustil Jan Amos Komenský vlast a odešel do exilu do Lešna.

B) Obnovené zřízení zemské, které vydal císař Ferdinand II. (1627 Čechy, 1628 Morava), znamenalo počátek tvrdé rekatolizace Čech a Moravy. Jediné povolené vyznání bylo katolické. Kdo z nekatolíků nebyl ochoten přestoupit ke katolictví, dostal lhůtu k vystěhování se ze země. Pozn.: V roce 1621 odcházejí z Prahy a královských měst utrakvističtí a bratrští duchovní, o rok později luterští kazatelé a v roce 1624 musí zemi opustit všichni nekatoličtí ka-

zatelé. Jan Amos Komenský se po porážce stavovského povstání musel před svým odchodem do exilu jako příslušník protestantské církve skrývat.

C) Například Jan Amos Komenský, Labyrint světa a Lusthaus srdce, 1631; Portrét Jana Amose Komenského od Václava Brožíka, 1876; Měděná deska pro titulní list spisů J. A. Komenského, 1657; Pamětní plaketa k J. A. Komenskému, 1928.

2) Albrecht z Valdštejna

Úkol č. 1

A) Albrecht z Valdštejna byl největším nabyvatelem konfiskátů v první vlně konfiskací majetku účastníků stavovského povstání po roce 1620. V době jeho největší slávy mu patřilo 64 panství.

B) Konfiskacemi byly postiženy například rody Smiřických, Šliků nebo Žerotínů.

C) Například Portrét Albrechta z Valdštejna, 1629 (v druhém sále Soška Valdštejna, Ludvík Šimek, před 1870; Porcelánová figurka Valdštejna, 19. století; Model výpravy divadelní hry Valdštýn od Františka Zavřela; Vstupenka na výstavu Albrecht z Valdštejna a doba pobělohorská, 1934; Fotografie ze hry Valdštýn).

Řešení úkolů:

3) Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic

Úkol č. 1

A) Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic byl jakožto účastník stavovského povstání jedním z 27 popravených mužů na Staroměstském náměstí dne 21. 6. 1621. Spolu s ním byl popraven například Jan Jesenius, Jáchym Ondřej Šlik, Kašpar Kaplíř ze Sulevic (nejstarší popravený – 86 let) nebo Martin Fruwein (posmrtně, před popravou spáchal sebevraždu).

B) 24 stětí; 3 oběšení; 4 z popravených ještě utětí pravice; 1 z popravených vyříznutí jazyka a posmrtné rozčtvrcení; 14 utatých hlav bylo veřejně vystaveno.

C) Například Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic, Putování, aneb cesta z Království českého do města Benátek, odtud po moři do Země svatě, 1608; Památník Kryštofa Viléma Haranta z Polžic a Bezdrůžic, synovce popraveného Kryštofa Haranta, 1648; Rytina staroměstská exekuce 21. června 1621 od Matthäuse Meriana; repliky popravních nástrojů.

4) Anna Salomena Harantová z Hořovic

Úkol č. 1

A) Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic byl jakožto účastník stavovského povstání jedním z 27 mužů popravených na Staroměstském náměstí dne 21. 6. 1621.

Informace z knihy osobností: Většina jeho majetku byla zkonfiskována, ale hrad Pecka se Anně Salomeně podařilo udržet.

B) Anna Salomena Harantová z Hořovic se po smrti svého prvního muže vdala za staroměstského hejtmana Heřmana Černína, jenž byl odpůrcem stavovského povstání a kdysi býval blízkým přítelem Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic.

Informace z knihy osobností: Heřman Černín byl švagr Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic a jeho někdejší společník na zahraničních cestách.

C) Například grafika Manželky a další příbuzní odsouzených prosí knížete Karla z Lichtenštejna o milost po vynesení rozsudků; repliky popravních nástrojů.